

Лазарева Д.В., Солдатенко Е.А. Процессуальная характеристика этапов проведения задержания уполномоченным служебным лицом. В статье анализируется определённая уголовным процессуальным законом последовательность действий по задержанию уполномоченным служебным лицом и предоставляется процессуальная характеристика этапов проведения этой меры обеспечения уголовного производства.

Ключевые слова: *меры обеспечения уголовного производства, задержание уполномоченным служебным лицом, права задержанного, доставление задержанного, лицо, ответственное за пребывание задержанных.*

Lazareva D.V., Soldatenko O.A. Procedural characteristics of stage the detention by authorized official person. The purpose of this article is the analysis of regulation in the article 208 of the Criminal Proceedings Law, and also investigation of characteristics of detention by authorized official person, as criminal proceedings law. During the development process author enunciates the idea of making alteration in definition of “detention by authorized official person”. Definition, suggested by the author is the foundation for the further scientific analysis of the detention, and its application order.

Keywords: *judgment, detention on suspicion of committing a crime, authorized official person, proceeding duress, providing measures of criminal proceedings.*

Надійшла до редакції 12.04.2017

Медведєва І.М.

ад'юнкТ

(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 343.343.5

ПОНЯТТЯ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА УХИЛЕННЯ ВІД ПРИЗОВУ НА СТРОКОВУ ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ

Визначено поняття та ознаки ухилення від призову на строкову військову службу, встановленні причин ухилення та спробі сформулювати способи протидії злочинності у вказаній сфері.

Ухилення від призову на строкову службу порушує процес комплектування Збройних Сил України, підриває їх боєготовність, а отже і обороноздатність країни, а також дезорганізує діяльність державних органів, що здійснюють таке комплектування. Ухилення від призову на строкову військову службу відноситься до триваючих злочинів. Уже закінчений злочин триває до тих пір, доки призовник, що ухиляється від призову, не з'явиться до військкомату або не буде затриманий правоохоронними органами. Це питання має велике значення для застосування положень закону щодо строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за цей злочин. Суспільна небезпека зазначених дій полягає в тому, що своєчасне та швидке проведення мобілізації є запорукою ефективного відбиття воєнного нападу на країну або виконання Україною відповідних міжнародних зобов'язань по спільній обороні від агресора. Тому ухилення від призову до лав Збройних Сил військовозобов'язаних контингентів в умовах таких, що розпочалися або передбачаються, створює серйозну загрозу для безпеки держави у сфері оборони.

Реалізація кримінальної відповідальності за ухилення від призову на військову слу-

жбу є досить складним процесом, який супроводжується низкою суперечностей та прогалин у нормах права, а також низьким рівнем правової культури і правової свідомості громадян та відсутності страху покарання. І лише при умові їх комплексного вирішення можливе удосконалення порядку проходження військової служби в Україні, зменшення фактів ухилення від призову на строкову військову та підняття престижу військової професії, адже бути військовим, захищати свою Батьківщину та громадян – це найпочесніший та надзвичайно відповідальний обов'язок.

Ключові слова: *військова служба, ухилення, кримінальна відповідальність.*

Постановка проблеми. Кожна розвинена демократична держава дбає про захист свого суверенітету, територіальної цілісності, захисту прав і свобод своїх громадян, а також вживає усі необхідні заходи щодо забезпечення власної економічної та інформаційної безпеки. Україна в цьому плані не є винятком. Національне законодавство визначає і закріплює усі це і визначає основними функціями держави та справою всього народу.

Події останніх трьох років, нажаль, показали, що наша держава вкрай потребує захисту як своєї території, так і практично усіх сфер життя. Особливо гостро постало питання з реформуванням та діяльністю силових структур, на які в першу чергу Конституції України покладено обов'язок захисту Батьківщини.

Але поряд із обов'язком захисту країни, маємо на увазі несення строкової військової служби, тісно існує і його порушення - ухилення від призову на строкову військову службу, за що вітчизняне законодавство передбачає відповідну міру покарання.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, надав можливість дійти висновку, що питання щодо кримінально-правової характеристики ухилення від призову на строкову військову службу в останні роки не підлягали комплексному науковому дослідженню. Проте, все ж деякі науковці зверталися до проблеми законодавчого визначення і практичного застосування цього виду відповідальності, мова йде про таких учених, як О.М.Бандурка, М.І. Бажанов, П.Ф. Грішанін, О.О. Дудоров, М.П. Журавльов, Г.Ф. Поленов, В.В. Сташис, Є.Л. Стрельцов, М.І. Хавронюк.

Мета статті полягає у визначенні поняття та ознак ухилення від призову на строкову військову службу, встановленні причин ухилення та спробі сформулювати способи протидії злочинності у вказаній сфері.

Виклад основного матеріалу. Як уже зазначалося, оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України. Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави. Організація і порядок діяльності Збройних Сил, усіх інших військових формувань України та правоохоронних органів визначаються законом. Від стану законності та військового правопорядку у Збройних Силах та інших військових формуваннях, що діють відповідно до законодавства України, залежить ефективність виконання покладених на них конче важливих державних завдань. Військові статути, окремі

закони та підзаконні нормативно-правові акти в цілому досить чітко і достатньо повно регламентують усі сфери життя та діяльності Збройних Сил, інших військових формувань і правоохоронних органів України. На військовослужбовців покладається обов'язок неухильного дотримання Конституції України, законів і підзаконних актів, Військової присяги, наказів командирів (начальників). Усе це багато в чому визначає специфіку та якість функціонування суспільних відносин у сфері несення військової служби, а також особливості й суспільну небезпечність правопорушень, у тому числі й військових злочинів, що на них посягають [3, с. 3].

Як передбачає чинне вітчизняне законодавство, військовий обов'язок устанавлюється з метою підготовки громадян України до захисту Вітчизни, забезпечення особовим складом Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення та Державної спеціальної служби транспорту, посади в яких комплектуються військовослужбовцями. Військовий обов'язок включає:

- підготовку громадян до військової служби;
- приписку до призовних дільниць;
- прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов на військову службу;
- проходження військової служби;
- виконання військового обов'язку в запасі;
- проходження служби у військовому резерві;
- дотримання правил військового обліку [2].

Проте, тут варто додати, що військовий обов'язок обмежується часом його виконання, віковою межею, станом здоров'я призовника та обумовлений соціальним станом його і членів його сім'ї.

Враховуючи досить складну ситуацію на сході нашої країни питання призову на військову службу постало досить гостро. Проте виконання громадянами держави свого військового обов'язку теж має певні складнощі, які зумовлені як суб'єктивними, так і об'єктивними причинами. Тут ми маємо на увазі демографічну кризу і стан українців, відсутність патріотичного виховання сучасної молоді та державної ідеології. Окрім цього, за останні роки можна було спостерігати практично повне занедбання з боку держави вітчизняного військово-промислового комплексу, брак постачання існуючих військових частин та відсутність їх технічного оснащення. Але найбільшим фактором, на нашу думку, який знизив престиж військової професії є потік негативної інформації щодо військової служби в Україні, а також надзвичайно низький рівень соціальної захищеності військовослужбовців та їх сімей. Адже, за останні десять років, військовослужбовці отримували найнижчу заробітну плату у порівнянні з іншими країнами, не мали ніякого соціально-побутового забезпечення, що в свою чергу спричинило виникнення у нашому суспільстві негативного ставлення не до військовослужбовця, а до самого обов'язку несення військової служби.

Тож, враховуючи наведені факти, в країні гостро постала проблема реформування Збройних Сил України. Звичайно, цей надзвичайно необхідний і важливий процес досить сильно сповільнює ще й економічна криза. Проте, не дивлячись ні на що, комплектування Збройних Сил України має виконуватися у повному обсязі для збереження суверенітету України і захисту наших національних інтересів.

Саме тому ще у 2014 році Президентом України було видано Указ «Про заходи щодо підвищення обороноздатності держави» від 01.05.2014 № 447/2014 в якому зазначено, що враховуючи подальше загострення суспільно-політичної ситуації на сході та півдні України, факти неприхованої агресії, активізації дій незаконно створених збройних формувань проросійського спрямування, захоплення та блокування будівель органів державної влади, органів військового управління, військових частин, транспортних комунікацій у Донецькій і Луганській областях, що становить загрозу посягання на територіальну цілісність, втручання у внутрішні справи України з боку Російської Федерації, та з метою підтримання Збройних Сил України, інших військових формувань у боєздатному стані, нарощування їх здатності давати адекватну відповідь реальним і потенційним загрозам України необхідно провести у 2014 році в установленому порядку: 1) призов на строкову військову службу до Збройних Сил України та інших військових формувань України придатних за станом здоров'я до військової служби в мирний час громадян України чоловічої статі, яким до дня відправлення у військові частини виповнилося 18 років, та старших осіб, які не досягли 25-річного віку і не мають права на звільнення або відстрочку від призову на строкову військову службу; 2) призов на військову службу за призовом осіб офіцерського складу громадян України, які здобули вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем не нижче бакалавра, пройшли повний курс військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу і яким присвоєно відповідне військове звання офіцера запасу[4].

Нажаль, за в період 2014-2015 років ситуація на сході країни не покращилася, тому наступним кроком було підписання у 2015 році Президентом України Закону «Про затвердження Указу Президента України «Про часткову мобілізацію». Цим Законом від 15 січня №113-VIII Верховна Рада України затвердила Указ Президента від 14 січня №15 «Про часткову мобілізацію», у якому передбачені правові підстави для здійснення органами військового управління, державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами й організаціями наданих їм повноважень, необхідних для проведення мобілізаційних заходів[5].

Варто уточнити, що ухилення громадян від проходження строкової служби порушує процес комплектування Збройних Сил України, підриває їх боєготовність, а отже і обороноздатність країни, а також дезорганізує діяльність державних органів, що здійснюють таке комплектування. Ухилення від призову на строкову військову службу відноситься до триваючих злочинів. Уже закінчений злочин триває до тих пір, доки призовник, що ухиляється від

призову, не з'явиться до військкомату або не буде затриманий правоохоронними органами. Це питання має велике значення для застосування положень закону щодо строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за цей злочин. Суспільна небезпека зазначених дій полягає в тому, що своєчасне та швидке проведення мобілізації є запорукою ефективного відбиття воєнного нападу на країну або виконання Україною відповідних міжнародних зобов'язань по спільній обороні від агресора. Тому ухилення від призову до лав Збройних Сил військовозобов'язаних контингентів в умовах таких, що розпочалися або передбачаються, створює серйозну загрозу для безпеки держави у сфері оборони. [6].

Чинне вітчизняне законодавство основною формою виконання військового обов'язку, як уже неодноразово зазначалося визначає військову службу. В свою чергу, вважаємо за необхідне вказати, що військова служба поділяється на види, зокрема:

- строкова військова служба;
- військова служба за призовом під час мобілізації, на особливий період;
- військова служба за контрактом осіб рядового складу;
- військова служба за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;
- військова служба (навчання) курсантів вищих військових навчальних закладів, а також вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки;
- військова служба за контрактом осіб офіцерського складу;
- військова служба за призовом осіб офіцерського складу.

Порядок організації підготовки та проведення призову громадян України на строкову військову службу визначається Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу» та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України [2].

Як показує практика, незважаючи на достатню кількість нормативних актів, які передбачають військову службу та відповідальність за її невиконання, в країні можна спостерігати факти ухилення від передбаченого військового обов'язку.

Саме тому в державі були прийняті та внесені зміни до редакції ст. 335 КК України, якою встановлено покарання за ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу у виду обмеження волі на строк до трьох років [7].

Необхідно також уточнити, що суб'єктом зазначеного злочину може бути виключно громадян України, який досяг або до закінчення поточного призову досягне 18-літнього віку, але не досяг 27-річного віку і не має права на звільнення або відстрочку від призову на строкову військову службу; громадянин України, який має освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, пройшов повний курс військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 1 лю-

того 2012 р. № 48, склав встановлені іспити та атестований до офіцерського складу, якому присвоєно відповідне первинне військове звання офіцера запасу, за наявності наказу Міністра оборони України про призов для проходження військової служби осіб офіцерського складу [8].

Щодо складу злочину, а саме ухилення від призову на строкову військову службу, то ним є: об'єкт – суспільні відносини, що забезпечують обороноздатність України, зокрема комплектування її збройних сил; об'єктивна сторона виявляється в бездіяльності – в ухиленні від призову на строкову військову службу, тобто в невиконанні загального обов'язку відбувати військову службу, покладеного на громадян України ст. 65 Конституції України; суб'єкт злочину спеціальний – громадянин України чоловічої статі, який на момент відправлення до військової частини досяг 18-річного віку і призовною комісією визнаний за станом здоров'я придатним до військової служби, у тому числі і такий, що тимчасово проживає за кордоном; суб'єктивна сторона – прямий умисел: особа знає про призов, але не бажає виконувати свій обов'язок. Мотиви не мають значення для кваліфікації, але можуть впливати на ступінь суспільної небезпечності ухилення [9].

Необхідно також зазначити, що диспозиція ст. 335 КК є бланкетною, тобто, для визначення об'єктивної сторони слід звернутися до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу».

Отже, можна зробити **висновок**, що реалізація кримінальної відповідальності за ухилення від призову на військову службу є досить складним процесом, який супроводжується низкою суперечностей та прогалин у нормах права, а також низьким рівнем правової культури і правової свідомості громадян та відсутності страху покарання. І лише при умові їх комплексного вирішення можливе удосконалення порядку проходження військової служби в Україні, зменшення фактів ухилення від призову на строкову військову та підняття престижу військової професії, адже бути військовим, захищати свою Батьківщину та громадян – це найпочесніший та надзвичайно відповідальний обов'язок.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" в редакції від 25 березня 1992 року, із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>
3. Анісімов Г. М., Дзюба Ю. П., Касинюк В. І. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) : навч. посіб. / Г. М. Анісімов, Ю. П. Дзюба, В. І. Касинюк та ін. ; за ред. М. І. Панова. – Х. : Право, 2011. – 184 с.
4. Указ Президента України «Про заходи щодо підвищення обороноздатності держави» від 01.05.2014 № 447/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/447/2014>.
5. Указ Президента від 14 січня №15 «Про часткову мобілізацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/15/2015>.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://pidruchniki.com/1780032160053/pravo/zlochiny_sferi_zabezpechennya_prizovu_mobilizatsiyi.

7. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 5 лютого 2014 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page10>.

8. Митрофанов І.І. Окремі аспекти реалізації кримінальної відповідальності за ухилення від призову на військову службу / І.І. Митрофанов // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kdu.edu.ua/PUBL/statti/2015_2_187-2-2015.pdf.

9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info/komentar/kriminal/osobluva/300-rozd14/4628--335-----.html>.

Медведева І.Н. Понятіе и уголовно-правовая характеристика уклонения от призыва на срочную военную службу. Стаття посвящена определению понятия и признаков уклонения от призыва на срочную военную службу, установлению причин уклонения и попытке сформулировать способы противодействия преступности в указанной сфере.

Уклонение от призыва на срочную службу нарушает процесс комплектования Вооруженных Сил Украины, подрывает их боеготовность, а значит и обороноспособность страны, а также дезорганизует деятельность государственных органов, осуществляющих такое комплектования. Уклонение от призыва на срочную военную службу относится к продолжающимся преступлениям. Уже окончено преступление продолжается до тех пор, пока призывник, уклоняющимся от призыва, не явится в военкомат либо не будет задержан правоохранительными органами. Этот вопрос имеет большое значение для применения положений закона о сроках давности привлечения к уголовной ответственности за это преступление. Общественная опасность указанных действий заключается в том, что своевременное и быстрое проведение мобилизации является залогом эффективного отражения военного нападения на страну или выполнения Украиной соответствующих международных обязательств по совместной обороне от агрессора. Поэтому уклонение от призыва в ряды Вооруженных Сил военнообязанных контингентов в условиях таких, которые начались или предполагаются, создает серьезную угрозу для безопасности государства в сфере обороны.

Реализация уголовной ответственности за уклонение от призыва на военную службу является достаточно сложным процессом, который сопровождается рядом противоречий и пробелов в нормах права, а также низким уровнем правовой культуры и правового сознания граждан и отсутствием страха наказания. И только при условии их комплексного решения возможно усовершенствование порядка прохождения военной службы в Украине, уменьшение фактов уклонения от призыва на срочную военную и поднятия престижа военной профессии, ведь быть военным, защищать свою Родину и граждан - это самый почетный и очень ответственная обязанность.

Ключевые слова: *военная служба, уклонение, уголовная ответственность.*

Medvedeva I.M. Concept and criminal-legal description of military service evasion.

The article is devoted to defining the concept and features of draft evasion, avoidance determine the cause and try to formulate ways of combating crime in that area.

Avoidance of conscription for military service interferes with the Armed Forces of Ukraine, undermines readiness, and therefore the country's defense and disrupt the activities of state bodies exercising an acquisition. Draft evasion relating to ongoing crimes. Already completed crime continues as long as the recruit that evaded the draft, appears to be recruiting or detained by law enforcement agencies. This issue is important for the application of the law on statute of limitations for criminal responsibility for this crime. Public risk of these actions is that timely and rapid mobilization is the key to effectively repel military attack on the country or the implementation by Ukraine of the relevant international obligations on common defense against an aggressor. Therefore evade conscription into the Armed Forces to military contingents under conditions such that commenced or envisaged, poses a serious threat to the security of the state of defense.

Implementation of criminal responsibility for evasion of military service is a complicated process, which is accompanied by a number of inconsistencies and gaps in the law, and the low level of legal culture and legal awareness of citizens and lack of fear of punishment. Only under

the condition of a comprehensive solution possible improvement of the order of military service in Ukraine, reduce facts evading conscription for military and raising the prestige of the military profession, as to be a soldier, to defend their country and citizens - is the most honorable and extremely responsible duty.

Keywords: military service evasion, criminal liability.

Надійшла до редакції 12.03.2017

Мороз С.М.

ад'юнкт

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.98

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ СЛІДЧИМ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З ІНШИМИ ОСОБАМИ

Визначено проблеми та напрямки вдосконалення правового регулювання використання слідчим конфіденційного співробітництва з іншими особами. Досліджено стан законодавчого регулювання використання слідчим конфіденційного співробітництва під час кримінального провадження.

Здійснено аналіз думок науковців, законодавства країн Європи та національних законодавчих актів, що дозволило визначити пропозиції по впровадженню досвіду інших країн у національне законодавство. Доведено, що удосконаленню правового регулювання використання слідчим конфіденційного співробітництва з іншими особами лежить не тільки у площині модернізації чинного КПК але й удосконаленні оперативно-розшукового законодавства з впровадженням до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» окремого розділу «Здійснення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій оперативними підрозділами під час кримінального провадження», що повинен містити окрему статтю «Використання конфіденційної співпраці оперативних підрозділів з іншими особами під час кримінального провадження».

Ключові слова: негласні слідчі (розшукові) дії, конфіденційне співробітництво, інші особи, , правове регулювання, кримінальний процес.

Постановка проблеми. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс увів до практики діяльності слідчого у межах кримінального провадження статтю 275 КПК «Використання конфіденційного співробітництва» [1].

Досвід використання означеної норми протягом 2012–2017 років визначив низку проблем правового та організаційного характеру, що потребують свого вирішення на законодавчому рівні.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання, пов'язані з дослідженням правових проблем використання конфіденційного співробітництва, раніше розглядалися у